

Традиції національного виховання в художній прозі Павла Байдебури та Івана Костири.

З давніх часів людство виробляло та вдосконалювало певні механізми впливу на підростаючі покоління, виробляло різні виховні системи, що на меті мали виховання повноцінних членів суспільства. Проте, якщо мета виховання є спільною для усіх націй світу, то шляхи її досягнення є досить різноманітними і залежать від історичної долі тієї чи іншої нації. Так, українські виховні традиції почали формуватися ще у первісному суспільстві на ґрунті давньоруської народної педагогіки, пізніше потрапили під вплив християнства, ще пізніше – під вплив країн-поневолювачів (Польщі, Росії та ін.). Цьому питанню присвячували свої праці такі видатні педагоги як Г. Ващенко („Виховний ідеал”), К. Ушинський („Про народність у громадському вихованні”), М. Стельмахович („Народна педагогіка”), Ю. Руденко („Українська козацька педагогіка”) тощо.

Говорячи про відмінність національних систем виховання, слід пам'ятати, що міра і ступінь побутування певних традицій в межах навіть однієї національної площини не є однорідними - маємо на увазі регіональні версії національних традицій, що характеризуються складністю зв'язків із основним національним культурним контекстом і потребують ретельного вивчення на предмет приналежності до нього. Одним із найбільш складних у національному відношенні можна вважати Донбас, що міцно закріпився у свідомості громадян України як регіон із невиразним рівнем національної ідентичності, простіше кажучи – регіон русифікований. У свій час радянською владою було зроблено все, аби повністю змінити його національне обличчя: це і безкінечні переселення робітників із інших радянських республік, і репресії щодо національно свідомої частини населення, і варварські шкільні закони тощо. Справу радянської влади зараз продовжують ЗМІ, що з подачі певних політиків пролонгують самодостатність Донбасу, уповільнюючи процес повернення його до національної площини. Безперечно, повністю відкинути історично складену відірваність цього регіону від загальнонаціонального контексту не можна, проте, і абсолютизувати її теж не слід. Яскравим унаочненням національних процесів в регіоні можна вважати донбаський літературний процес, що репрезентує сотні україномовних письменників, творчість яких постає змістическим української національної ідеї. Необхідність вивчення цієї літератури в процесі виховання національно свідомого покоління очевидна.

Національне виховання починається з раннього дитинства і підвалини його закладаються у родині, проте обмежитися родинними впливами дитина не може, як не може у більш пізньому дитинстві та юності обмежитися лише шкільною програмою. Дитячий питливий розум прагне більшої площини для пізнання і найліпше цьому може зарадити книга. Саме дитяча література, що за

своїм призначенням покликана виховувати дитину, нести правильні настанови, найбільш яскраво репрезентує вимоги певної нації та певної доби до підростаючого покоління. Серйозне ставлення до дитячої літератури як носія національної ідеї у доступній для дитини формі та масове поширення такої літератури постає одним з основних кроків на шляху до подолання кризи національної ідентичності більшої частини населення Донбасу. Прикладами такої літератури можна вважати твори тих письменників-земляків, що не підкоряючись ідеологіям чи модам писали і пишуть рідною мовою, знайомлять дитину з рідною історією, звичаями. Це твори Павла Байдебури, Микити Чернявського, Івана Костирі, Олександра Чепіжного, Євгена Летюка, Петра Бондарчука, Світлани Довженко, Бориса Харчука та багатьох інших.

Обсяги статті не дозволяють розглянути дитячі твори усіх зазначених письменників, тому ми обмежимося творами двох представників донбаського літературного процесу, що репрезентують різні часові площини, а саме: Павла Байдебури та Івана Костирі.

Павла Байдебуру по праву називають старійшиною донбаської української літератури: він не тільки довгі роки вправно керував донецьким відділенням Спілки письменників України, даючи путівку у життя багатьом письменникам-землякам, але і сам проявив себе як талановитий і самобутній прозаїк. Великий внесок він також зробив у розвиток української дитячої літератури: це і твори, написані спеціально для дітей і про дітей (книга оповідань «Діти шахтарів», повість «Таємниця степового шурфу», оповідання „Подруги”, „Будівники”, „Білі метелики”, „Галинка” тощо), і твори на історичну тематику, розраховані також і на дорослу аудиторію, що входили деякий час до шкільних хрестоматій (роман «Вогонь землі», оповідання «Універсал гетьмана Богдана»).

Творчість П. Байдебури була за радянських часів прийнята офіційною критикою і після отримання Україною незалежності, як і все радянське, її було визнано заідеологізованою і просто забуто. Проте, таке ставлення до його творчості є несправедливим, поверховим і потребує ґрунтовної переоцінки. У радянський час критики зосереджували увагу не на творах автора, які дійсно потребували уваги, а на тих, що відповідали програмі партії в галузі літератури, як, наприклад, «Були у Леніна», «Важливе доручення», «Тепло його руки», думки та ідеї неідеологічних творів П. Байдебури перекручувалися і в критичних статтях вже ставали ідеологічними (так, наприклад, історія заселення Дикопілля у романі «Вогонь землі» стає у радянському тлумаченні історією „зародження робітничого класу на Донбасі” [11,89]. Багато таких перекручень зазнала і дитяча література П. Байдебури, яка потребує нагальної переоцінки і ґрунтовного аналізу.

Головною ідеєю кожного з дитячих творів П. Байдебури є виховання поваги до праці. Українська етнопедагогіка з давніх часів ґрунтується на праці. Неправда в українському суспільстві вважалася, що без залучення дитини до праці з раннього дитинства її правильне виховання неможливе. У багатьох фольклорних творах звучить засудження лінощів та піднесення праці. Темі праці присвячені багато дитячих творів П. Байдебури, кожний з яких у різній

формі спрямовує дитину до вироблення правильних життєвих орієнтирів, виховує працелюбність. Так, в оповіданні „Подруги” автор не просто вводить дітей дошкільного віку до світу праці, даючи змогу їм самотійно виростити квіти, але і на прикладі двох подруг вчить їх взаємодопомозі [4,4], оповідання „Будівники” створено в формі екскурсії на будівництво і присвячено ознайомленню дітей із професіями [4,4], а оповідання „Білі метелики” сприяє усвідомленню дитиною необхідності допомоги батькам [1,4] тощо. Варто зауважити, що вже тут проявляється одна з головних рис авторської манери: він не змушує своїх героїв виголошувати готові істини – вони приходять до правильного висновку самотійно, в результаті душевних переживань та аналізу. Так, в оповіданні „Подруги” висновок про допомогу хворій подрузі приходиться до Вірочки не одразу: спочатку вона радіє, що квіти сусідки висохли, відчуває гордість через свою працю і лише пізніше розуміє, чому так сталося і вирішує допомогти [4,4].

Книга „Діти шахтарів”, що присвячена темі шахтарської праці, дещо по-іншому репрезентує залучення до праці маленької дитини, яку автор примушує діяти в екстремальних умовах (війна, революція, голод), змушує робити складний вибір, від якого залежить життя інших людей. Так, в оповіданні „Син” маленький Коля окрім того, що допомагає батькові у шахті, ще й, аби врятувати батька і себе, відважується на подвиг – підриває німців [3,18]. Героїзм дітей знаходить також своє відображення у інших творах збірки: „Молодий партизан”, „Помста”, „Сонячний камінь”, „Діти шахтарів”. Потрапляючи у складні життєві умови діти швидко дорослішають, змінюється їхня психологія, що найбільш майстерно відобразив П. Байдебура у творі „Тимко”: „Мати лежала непорушно. Тимкові здалося, що вона слухає його мовчки...тут він відчув голод. Він почав їсти сухар і раптом у нього майнула думка: „Мама прокинеться, захоче їсти”. Тимко відламав півсухаря...” [3,46]

П. Байдебура тонко розуміє психологію дитини, помічає найменші порухи її душі. Так, цілий спектр психологічних станів спостерігаємо і під час читання повісті „Таємниця степового шурфу”: вагання, страх, сум, сором, цікавість, сміливість, заповзятість. І не стільки самі події твору, скільки саме ці стани змушують читача самотійно робити правильні висновки про необхідність тих чи інших дій у кожному конкретному життєвому випадку.

Пригодницьку повість П. Байдебури „Таємниця степового шурфу” можна вважати найбільш наближеною до сучасної дитини, бо тут герої змальовуються вже не в екстремальних умовах, а в звичному їй світі. Хоча доза екстриму тут, безперечно, присутня (діти вигадують собі пригоду, самі спускаються у шахту), проте вона не перевищує норми, необхідної для створення пригодницького твору. Така форма твору допомагає автору зацікавити дитину, змусити її переживати і вчитися, не помічаючи цього. А це є дуже важливим моментом для дитячої літератури – не перетворити твір на нотацію, знайти підхід до певної вікової групи і передати свої настанови.

Тим же завданням – вчити через зацікавлення – підпорядковується в повісті образ шкільного вчителя історії: він настільки захоплює дітей своїми

розповідями про рідний край, про рідну шахту, що учні, не помічаючи цього починають займатися краєзнавчими дослідженнями. Те ж саме відбувається із читачами, внаслідок чого у них поглиблюються знання про малу Батьківщину, а відповідно і розвивається відчуття любові до неї [5,4].

Автор чудово розуміє, що виховання патріотизму поряд із вивченням минулого свого народу, повинно спиратися і на те, що знаходиться поряд із дитиною, що їй близько, а саме - на світ рідної природи, що оточує її від самого народження. П. Байдебура вводить дитину у світ рідної природи за допомогою за допомогою майстерних звукових описів: голосів лісу [5,23], степів, на яких пасуться стада [5,10], плескоти озер [5,53] тощо, так він вчить слухати природу, відчувати її, вчить відповідальності та самостійності, пробуджує естетичне чуття, повертаючи до життя споконвічну українську традицію виховання дитини природою, що є майже втраченою в умовах тотальної урбанізації донбаського регіону.

Розуміючи силу впливу рідної природи на кожну людину, а особливо на дитину, автор насичує й інший свій твір – роман „Вогонь землі” - безліччю мальовничих пейзажів, що їх високо оцінила критика, назвавши П. Байдебуру спадкоємцем традицій М.Коцюбинського. Автор надає перевагу опису донбаського степу, який стає основним поєднуючим елементом твору, а також його смисловим центром - уособленням рідної землі. Часто такий пейзажний малюнок подається у контрасті із історичними подіями, що відбуваються на його тлі (наприклад, „Широкий, безкрай степ. Щедра земля. А привілля нема. Шматують, загарбують ковиловий простір, сіножаті, байраки, пустища і поселення царські посіпаки...” [2,127]) що допомагає пробудженню в читачів патріотичних почуттів, бажання захищати рідну землю, сприяти її очищенню.

Така посилена увага до рідної природи є не тільки відображенням народної традиції, але також наслідком культурної політики влади, бо захоплення природою – це, по суті, єдине з національних надбань, чим у радянський час дозволялося відкрито пишатися. Проте, якщо культурні надбання українського народу в силу історичних причин і були певною мірою втрачені, то риси його ментальності залишилися на досить довгий час майже незмінними. Свідчення цього знаходимо в творах П. Байдебури, які, хоч і насичені реаліями радянської дійсності, але досить яскраво демонструють споконвічні риси української духовності. Так, однією з найголовніших рис нашої нації, що відобразилася у романах, є сповідування ідеалів добра, милосердя, людяності, що особливо виявляється, наприклад, коли головний герой роману Гордій Головатий милує підступного багача Кислія в надії на виправлення того [2,79]. Варто зауважити, що такі дії є не лише засобом ідеалізації головних героїв. З давніх часів українців відрізняла доброта, готовність прийти на допомогу, звідси і постає висока культура сусідства в українських селах.

Текст твору пройнятий народним українським духом, що виявляється у змалюванні обрядів, побуту, включенні у текст невеличких легенд, і, особливо, у цитуванні народних пісень та дум. Наприклад, дума «Про втечу трьох братів з міста Азова» [2,21], яка є знаковою і для твору, і для автора, бо змальовує

Дике Поле, де відбуваються події роману, яке є історичною територією сучасного Донбасу. Ця дума стає композиційно творчим елементом роману. Така увага до народної пісні не випадкова: споконвіку пісня супроводжує українців у всіх сферах життя.

Вже сам факт обрання темою епізоду з української минувшини, а саме визвольних рухів у Дикопіллі проти російського гноблення XVII – XVIII століть, а також неприховане захоплення діячами цього руху, що його автор виявляє протягом всього твору, визначає письменника як свідомого українця та патріота своєї землі. Автор, художньо освоюючи історичні факти, всебічно розкриває у творі таке власне українське явище як чумакування, що не мало місця в жодній іншій країні світу, чим розширює знання читачів про традиції рідного краю і України загалом. Цілеспрямована українізація зазначених романів спостерігається і на рівні піднесення в текстах національних святощів, наприклад, через романи П. Байдебури червоною ниткою проходить захоплення Запорізькою Січчю, яку герої твору називають „Січчю-матір'ю” [2,27], та видатними січовиками: „ Пригадую, як ото з кошовим Іваном [Сірком]...Добре побенкетували. Святе діло вчинили, визволили з неволі багато наших людей. Навіки буде слава кошовому Івану Дмитровичу, навіки!” [2,22].

Заглиблюючись у національну історію в творах „Вогонь землі” та „Універсал гетьмана Богдана”, автор створює яскраві образи народних героїв (Гордія Головатого та Богдана Хмельницького), які, попри свою явну ідеалізацію, не перетворюються на сухі схеми. У створенні цих образів автор йде за народною традицією виховання народними ідеалами, що відобразилася у багатьох фольклорних творах: українські історичні пісні, думи, казки насичені ідеалізованими образами народних героїв (як то Довбуш, Байда, Кармелюк тощо), що сприяють формуванню у підростаючих поколінь правильних життєвих орієнтирів, бо народний ідеал людини – „це те найкраще, що створив народ в розумінні властивостей людської особовості та її призначення” [6,64]. Таким чином, П. Байдебура створює образ Гордія Головатого – мужнього борця-патріота, що жертвує собою заради національних інтересів. Для інших героїв роману він – жива легенда, взірць для наслідування, його незламний дух та невичерпна енергія, відвага та мудрість змушують людей йти за ним. „ це вічний бунтар, совість Січі, який не має спокою від того, що десь на землі українській чиняться лиха...” [7,3]. Всі вимоги козацької педагогіки до справжнього патріота своєї землі втілені в цьому образі.

Аналізуючи творчість П. Байдебури, хочеться окремо зупинитися на мові його творів, як одному з найважливіших свідчень національної самоідентифікації письменника. Важливість обрання мовою своїх творів української підкреслюється мовною ситуацією Донбасу тих часів, що ще більше ускладнюється після війни: у квітні 1959 року було прийнято закон про можливість обирання мови навчання. Це завдало відчутного удару по українській школі, бо люди, особливо ті, що прибули з російських регіонів, обирали ту мову, яка підтримувалася владою. Цей закон був покликаний остаточно знеособити в національному плані мешканців Донбасу, тому

знаковим постає те, чому письменник, який досконало володів російською мовою, обирає мовою своїх творів українську, яка не користувалася ні авторитетом, ні підтримкою влади: через покоління та роки нищення людина все-таки відчуває себе причетною до мовного середовища своїх пращурів, бо мова передається генетично. Творчість П. Байдебури може стати своєрідним підручником з вивчення рідної мови, настільки мова його творів є живою, яскравою, пересипаною власне українськими прислів'ями, приказками, жартами, які несуть в собі вікову народну мудрість і чия виховна сила випробувана часом. Наприклад: „Ти ждеш його на маковія, а він – коли сніг повіє” [2,120]. Або ж: „Друзяка, як з лободи ломака” [2,62], „Коли нахмарило, сподівайся грози” [2,39] тощо.

«Мова є найважливішим, найповнішим зв'язком, що поєднує минулі, сучасні й майбутні покоління у велике історичне живе ціле. Вона не тільки являє собою життєдіяльність народу, а сама є життям. Коли щезне народна мова, народу більше нема» [6,75], - цілком справедливо характеризує значення національної мови в житті народу К. Ушинський. Хоча з кожного правила існують винятки – таким винятком можна вважати творчість І. Костирі. Феномен його полягає у тому, що російською мовою (якою написана більшість його творів) він зміг відтворити глибоко національну картину світу, ввести читача у минуле рідного народу і змусити відчувати гордість через приналежність до нього. Український національний дух його російськомовних творів настільки сильний, що дозволяє ставити І. Костирю в один ряд із найвизначнішими українськими письменниками. Це свідчить якраз про ту особливість національної ситуації у Донбаському регіоні, про яку говорилося вище: зовнішня русифікація регіону не змогла змінити внутрішню національну природу мешканців регіону.

Іван Костиря багато і плідно пише для дітей. Це книжки: «Подземний ход» 1960, «Живой родник» 1965, «Шахтёрский богатырь» 1967, «Тринадцатое число» 1977, «Терриконовый край» 1982, «Спасибо тебе, кукушка» 1983, «Повесть о солцерибах» 1960 (у співавторстві), «Сказка о солнечных братьях» 1961, «Как зверята ума набирались» 1969, «Сказка о солнечных братьях» 1994. Аналіз дитячих творів І.Костирі варто почати із останньої книги – «Сказка о солнечных братьях» 1994-го року видання, в яку ввійшли як вже видані раніше, так і зовсім нові твори: казки, оповідання, бувальщини, легенди, повісті тощо. Ця книга стала певним підсумком і ввібрала у себе дитячі твори, що були написані письменником протягом 40 років. Вона складається з 10 розділів, кожен з яких відповідає певним віковим запитам дитини. Герої книги ростуть разом з читачем, тексти і проблеми ускладнюються, змінюється авторська манера писання. Автор порівнює свою книгу із школою – діти читають розділ за розділом і умовно переходять із класу у клас.

Перший розділ книги «Как зверята ума набирались» [10,7] умовно можна співвіднести із першим класом загальноосвітньої школи, коли діти не стільки отримують знання, скільки отримують психологічні настанови щодо подальшого навчання, поведінки, взаємовідносин тощо. Так і автор у формі казки передає дітям основні національні та загальнолюдські цінності, що

допоможуть їм із визначенням правильного шляху у подальшому житті. Форма казки обрана автором не випадково, бо у такій формі діти дошкільного та молодшого шкільного віку набагато легше сприймають поданий матеріал, вчаться логічності викладу думок, підсвідомо аналізувати дії інших і свої, оцінювати їх, розрізняти добре і погане. Не випадково також автор обирає своїми героями тварин, бо „казки про тварин більш зрозумілі та доступні школярам. У казкових героях учні легко помічають недоліки...” [13,27]

Цей розділ побудовано таким чином, що кожна окрема його глава засуджує певний недолік або навпаки, підносить певну чесноту. Так, наприклад, засуджуються такі вади характеру, як лінощі, нещирість, жадібність, боягузтво, що дитина через легку для сприйняття діалогічну форму творів легко прочитає і робить відповідні висновки. Дуже цікавим є аналіз чеснот, що автор підносить їх у цьому розділі: він в першу чергу вчить витримці, почуттю власної гідності, вмінню постояти за себе, хоробрості, бережливості, великого значення надає розуму тощо – тобто такий перелік свідчить про вплив національних виховних традицій, а саме – традицій козацької педагогіки, що своїм основним завданням вбачала виховання „вільнолюбної і незалежної особистості, козака-лицаря, мужнього і мудрого громадянина” [12,13].

Багато уваги автор приділяє ще одній національній українській рисі, що споконвіку притаманна нашій Етнопедагогіці та відрізняє її від виховних систем багатьох інших націй – сміху. За допомогою сміху автор «виховує» своїх персонажів: одні герої сміються над іншими (але сміються по-дружньому, щиро), інші – самі над собою. Так, наприклад, в розділі „Смех – лучшее лекарство” вчитель Їжак сміхом виховує в учня впевненість у собі і відповідальність [10,23].

У другому розділі ті ж самі настанови дітям автор подає у трохи ускладненій формі – для їхньої ілюстрації автор застосовує безліч народних переказів і легенд, тобто тут вже яскраво проявляється основна риса дитячих творів І. Костири – спрямувати дитяче сприйняття на фольклорну культуру рідного краю, а також відродити моральну культуру українського народу, що відображена у фольклорі. Внаслідок цього автор переносить народні уявлення про етичну культуру з фольклорних творів до власних – це піднесення працелюбності, чесності, безкорисності, правдивості тощо. Так, у творі „Песенка” відбувається уславлення праці на прикладі мурах [10,32], які в українському фольклорі символізують працелюбність, або оповідання „Кукушка”, де втілюються народні уявлення про зозулю, як символ неробства [10,32] тощо.

Психологічно дитина ще до народження отримує певний національний код, що в майбутньому забезпечує сприйняття рідної культури на підсвідомому рівні. Саме тому дитина легше сприймає авторські настанови через тексти, стилізовані під фольклорні твори (казки, легенди, анекдоти, бувальщини тощо). Так, І. Костиря, крім зазначених вище казок про тварин, пише соціально-фантастичну казку „Три Івана, три брата”, науково-фантастичну казку „Сказка о солнечных братьях”, книжки „Думи про Дике поле” та „Думи про Донецький кряж” тощо. Твори І. Костири насичені також окремими елементами поезики

українського фольклору (гіперболізм, паралелізм, олюднення, певний ритм тощо), цитуванням народнопоетичної творчості, а особливо українських народних пісень, важливість вивчення яких для дитини підкреслює М. Стельмахович: „Залучення дитини до світу мови через пісню, спочатку колискову, має велике педагогічне значення. Для українських народних пісень характерні висока художня досконалість, влучність епітетів і метафор, милозвучність, вони закладають надійний фундамент для вироблення мовного слуху дитини, тонко розкривають поняття про явища навколишнього світу, всіляко заохочують її до самостійної розумової діяльності” [13,198]. Використання І. Костири у більшості своїх творів народнопоетичних елементів сприяє створенню національного колориту творів, передачі глибинного українського духу, виховує любов до рідного слова.

Однією з головних виховних настанов, що пронизує майже всі твори І. Костири, є необхідність збереження національних традицій і пошана до них. Враховуючи особливості дитячого сприйняття світу, автор розуміє, що справжній патріотизм починається з любові до того, що оточує дитину, що їй близько: до власної родини, рідної школи, вулиці, міста, тобто до всього, що прийнято називати малою Батьківщиною. Саме тому так багато уваги у своїх творах автор приділяє темі рідного Донбасу – він проводить титанічну роботу, підсумком якої стала справжня народознавча енциклопедія нашого регіону диалогія «Думи про Дике поле» та «Думи про Донецький кряж». Така увага до історії рідного краю змушує дитину дбайливіше берегти природу, пробуджує почуття відповідальності, бо за кожним деревом, за кожним пагорбом стоїть минуле.

Вихованню дбайливого ставлення до природи в творах І. Костири сприяють також нескінченні високохудожні описи донбаських краєвидів, вони пробуджують у дитини естетичне чуття та вміння спостерігати, таке сприйняття природи є одним із джерел любові до рідної землі. У своїх „Думах” І. Костира йде за старовинною українською традицією одухотворення природи, мова і образність його творів настільки яскрава і потужна, що у читачів виникає відчуття причетності до язичницького світу пращурів. Так, автор постійно звертається до Дикого Поля як до живої істоти: „ Дикое поле! Каким ты с виду только не было с незапамятных времён...” [8,8]; він називає сучасних українців „Дажбожьими отпрысками” [8,9], змушуючи відчувати гордість через наше національне коріння, що сягає глибин віків.

Підсумовуючи, можна сказати, що дитячі твори Павла Байдебури та Івана Костири увібрали в себе багато українських національних виховних традицій, а також є справжньою скарбницею народного духу та звичаїв. Ці твори є незамінними у процесі виховання підростаючих поколінь і мусять входити до шкільних і вузівських програм у курсах літератури та історії рідного краю.

Література.

1. Байдебура П. Білі метелики. Галинка // Донбас. – 1961. – № 2. – С. 135-138.
2. Байдебура П. Вогонь землі. – Донецьк: Донбас, 1981. – С.3-300.
3. Байдебура П. Діти шахтарів. – Сталіно, 1949. – 90с.

4. Байдебура П. Подруги. Будівельники // Соц. Донбасс. – 1954. – 5 янв. – С.4.
5. Байдебура П. Таємниця степового шурфу. – Київ: Веселка, 1976. – 142.
6. Ващенко Г. Традиційний український ідеал людини // Народна творчість та етнографія. – 1995. – № 2-3. – С. 63-79.
7. Захарченко В. На широтах чумацького шляху // Літературна Україна. – 1958. – 26 січня. – С.3.
8. Костыря И. Думы о диком поле. – Донецк: Каштан, 2003. – 899с.
9. Костыря И. Думы о донецком кряже. – Донецк: Каштан, 2003. -
10. Костыря И. Сказка о солнечных братьях. – Донецк, 1994. – 520с.
11. Крисанов В. На степовому розгоні // Донбас. – 1977. – №4. – С.89.
12. Руденко Ю. Українська козацька педагогіка: відродження, пошуки, перспективи // Рідна школа. – 1994. – № 5. – С. 13.
13. Стельмахович М. Народна педагогіка. – К.: Рад. Школа, 1985.

Аннотация

Данная статья посвящена исследованию детских произведений двух донецких писателей - Павла Байдебуры и Ивана Костыри на предмет присутствия в них украинских национальных воспитательных традиций. Для этого были исследованы фольклорные и некоторые другие материалы, в которых такие традиции имеют место быть, и сопоставлены с произведениями названных авторов. В результате анализа был сделан вывод, что авторы в своих произведениях опираются на воспитательные традиции украинской казацкой педагогики, традиции, отображенные в устном народном творчестве, а также традиции национального семейного воспитания.

Summary

Given article is devoted to research of children's products of two Donetsk writers - Paul Bajdebury and Ivan Kostyri for presence at them of the Ukrainian national educational traditions. For this purpose folklore and some other materials in which such traditions take place have been investigated to be, and compared to products of the named authors. As a result of the analysis has been drawn a conclusion, that authors in the products base on educational traditions of the Ukrainian cossack pedagogics, the traditions displayed in oral national creativity, and also tradition of national family education.

Ключові слова: національне виховання, традиція, патріотизм, краєзнавство, національні цінності, дитяча література.

Key words: National education, tradition, patriotism, study of local lore, national values, the children's literature.